

בס"ד, כ"ט ניסן התשפ"ו

מנחות צ"ה – פסול יוצא במסע המשכן, מקום הכנת לחם הפנים, ודוד המלך ולחם הפנים

שאלות:

1. לביא מסייע קראוון שמשמש כבית כנסת, מותר לו לדבר בקראוון דברי חול במשך המסע?

פסול יוצא במסעות המדבר

הגמרא דנה בקדושה של המשכן וכליו בזמן שבני ישראל פירקו אותו ונסעו ממקום למקום במדבר:

○ הגמרא מביאה מחלוקת בין רבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי האם לחם הפנים נפסל ב"יוצא" כשקיפלו את המשכן בזמן המסע.

▪ הגמרא מחלקת שבלחם המסודר על השולחן, כולם מסכימים שאינו נפסל, כי הפסוק אומר "וְלֶחֶם הַתְּמִיד עָלָיו יִהְיֶה" – השולחן שומר על קדושת הלחם גם כשהוא בתנועה.

▪ המחלוקת היא לכאורה בלחם המסולק מהשולחן: את הפסוק 'כאשר יחנו כן יסעו' ניתן לפרש אחרת לפי כל דעה.

• דעה אחת סוברת שהלחם נפסל כי המחיצות בטלו ומהפסוק 'כאשר יחנו', לומדים שכמו שכשחונים הלחם נפסל ביוצא כך גם בנסיעה.

• דעה שנייה סוברת שהלחם לא נפסל, כי הפסוק אומר "וְנָסַע אֹהֶל מוֹעֵד" – ללמד שגם בזמן הנסיעה הוא נחשב "אוהל מועד" וקדושתו עליו. הדעה המקבילה לומדת מהפסוק 'ונסע אהל מועד' את המיקום של אהל מועד במסע הדגלים. והדעה הראשונה לומדת את זה מהפסוק 'מחנה הלויים בתוך המחנות'.

▪ הגמרא מקשה על הדעה שסוברת שהלחם לא נפסל במסעות, מבריייתא שאומרת שקדשים נפסלים ב"יוצא", בשעת סילוק המחנות, וגם הזבים והמצורעים משתלחים מחוץ למחנה כאילו המשכן קיים.

הגמרא מתרצת שאמנם קדשים נפסלים אבל לחם הפנים לא. אבל הגמרא לא מקבלת את החילוק בין קדשים ללחם הפנים, מה ההבדל לעניין פסול יוצא?

▪ ולכן למסקנה רבין אמר, שבעצם רבי יוחנן ורבי ל לא חולקים, אלא אחד דיבר על לחם מסודר על השולחן שלא נפסל בגלל שהפסוק אומר 'ונתת על השולחן לחם פנים לפני תמיד', וזה גם בשעת סילוק מסעות. והדעה השניה דיברה על הלחם שירד מהשולחן, שנפסל ביוצא כמו שאר הקדשים כשקיפלו את המשכן.

○ נסיעה בלילה: אביי לומד מהבריייתא הזו, שאומרת שקדשים נפסלים במסעות משום פסול "יוצא", שהיו נוסעים (ומפרקים את המשכן) גם בלילה.

▪ הסיבה: כי אם היו מפרקים את המשכן רק בבוקר, הקדשים היו צריכים להיפסל קודם לכן בגלל "לינה" (שעבר עליהם הלילה ללא הקרבה). מכך שהבריייתא מזכירה דווקא

את פסול ה"יוצא", מוכח שהפירוק והיציאה מהמחיצות התרחשו כבר בלילה, לפני שהגיע זמן ה'לינה'.

- לא ניתן ללמוד את הרעיון הזה מהפסוק "לְלַכֵּת יוֹמָם וְלִילָה" כי יכול להיות שהוא מדבר על נסיעה שהתחילה ביום וממשיכה בלילה.
- כניסת טמאים למקום המשכן בזמן מסע: הגמרא דנה בסתירה בין הברייתא שראינו שאמרה שבשעת סילוק המסעות, זבים ומצורעים משתלחים מחוץ למחיצתן, לברייתא אחרת שמתירה להם להיכנס.
- רב אשי מתרץ: שזו מחלוקת תנאים.
- רבי אליעזר לומד מהפסוקים שדין זבים ומצורעים תלוי בדין טמאי מתים, בגלל שהם נמצאים יחד באותו הפסוק. ולכן: בשעה שטמאי מתים מותרים להיכנס, כמו בזמן הנסיעה שאין מחיצות ולא קיים מחנה שכינה שממנו מסולקים טמאי מתים, או בקרבן פסח הבא בטומאה, גם הזבים והמצורעים מותרים להיכנס.
- חכמים חולקים וסוברים שזבים ומצורעים חייבים להשתלח אל מחוץ למחנה שלהם בכל מקרה, גם בזמן המסעות.

2. עזרא רוצה לאפות את לחם הפנים בביתו בירושלים ולהביא אותו למקדש, זה אפשרי?

מקום הכנת הלחם

המשנה מביאה מחלוקת משולשת איפה עושים את שלבי ההכנה של שתי הלחם ולחם הפנים:

- תנא קמא: מחלק בין הלישה והעריכה (עיצוב הבצק) שנעשים מחוץ לעזרה, לבין האפייה שחייבת להיעשות בפנים (בתוך העזרה). בנוסף, לשיטתו האפייה לא דוחה את השבת ולכן אופים ביום שישי.

- רבי יהודה: סובר שכל שלבי ההכנה, כולל הלישה והעריכה, חייבים להיעשות בפנים.

- רבי שמעון: סובר הפוך שהלחמים כשרים אם נעשו ב"בית פאגי" (מחוץ לעזרה).

הגמרא מקשה על שיטת תנא קמא ובסוף לא מוצאת תירוץ:

- אם הלישה בחוץ, משמע שכלי המדידה ("מדת יבש") לא מקדש את הסולת. אבל אם האפייה דווקא בפנים, משמע שהתנור הוא כלי שרת יבש שמקדש את הלחם? רבא מכנה את רב ששת ("אדם קשה כברזל", שיודע לחתוך הלכה כברזל): שהקשה את הקושיא הזו.

- אבל הגמרא מקשה על זה אולי יש הבדל שכלי שרת לא מקדש לתנור שכן?

- לכן הגמרא מתקנת את השאלה על שיטת תנא קמא (ועל זה רבא מכנה את רב ששת "אדם קשה כברזל": שהקשה על הקושיא הזו) אם התנור נחשב כלי שרת שמקדש את הלחם, והלחם נאפה כבר ביום שישי, כי האפייה לא דוחה את השבת – איך הוא לא נפסל ב"לינה" במהלך ליל שבת? הרי כל דבר שמתקדש בכלי שרת ונשאר ללון בלילה נפסל!

- רב אשי מנסה לתרץ, שאולי הכוונה "בפנים" לא לעזרה ממש, אלא לצורך שהאפייה תיעשה על ידי כהנים "זריזים" למנוע חימוץ. אבל הגמרא דוחה את דבריו כ"ברותא", שהרי אם נדרשת זריזות באפייה (כדי למנוע חימוץ), היא נדרשת באותה מידה גם בלישה ובעריכה, והמשנה הרי הפרידה ביניהם.

3. איך דוד המלך יכל לאכול את לחם הפנים בנוב עיר הכהנים?

דוד המלך ולחם הפנים בנוב

רבי אבהו בר כהנא מסביר את המחלוקת במשנה בין **רבי יהודה ורבי שמעון** שהם נחלקו בפירוש הפסוקים שמתארים את בריחת דוד המלך מפני שאול לנוב עיר הכהנים. דוד ביקש מאחימלך הכהן לחם, ואחימלך ענה שיש לו רק "לחם קודש" (לחם הפנים). דוד עונה לו: "... והוא דרך חל אף כי היום יקדש בקלי".

○ לפי שיטת **רבי יהודה**: תנור מקדש, דוד מצא את הכהנים כשהם אופים את הלחם ביום חול (ערב שבת). הוא תמה עליהם: "איך אתם אופים בחול? הרי היום הלחם יתקדש בכלי (בתנור), ומכיוון שהוא לא יונח על השולחן עד מחר, הוא ייפסל בלינה!". מכאן למד **רבי יהודה** שהתנור מקדש את הלחם, ולכן כדי למנוע פסול לינה, חובה לאפות את הלחם בשבת עצמה (אפייה דוחה שבת).

○ לפי שיטת **רבי שמעון**: תנור לא מקדש, דוד מצא את הכהנים כשהם אופים את הלחם בשבת. הוא מחה בהם: "למה אתם מחללים שבת? הרי אתם יכולים לאפות ביום חול ('דרך חול')! וכי התנור מקדש את הלחם? הרי רק השולחן מקדש אותו!". מכאן למד **רבי שמעון** שהתנור לא מקדש, ולכן אין צורך לחלל שבת באפייה, שהרי הלחם לא ייפסל בלינה עד שיגיע לשולחן בשבת.

הגמרא **מקשה** על שני הפירושים, שהרי הפסוקים אומרים במפורש שדוד לא אכל לחם שנאפה באותו רגע, אלא לחם "ישן" שכבר הוסר מהשולחן ("המוסרים מלפני ד").

הגמרא **מתרצת** שדוד טען שלא רק הלחם שכבר הוסר מהשולחן והוקטרו ביזיכי הלבונה שלו, והוא יצא מדין "מעילה" והותר לכהנים ונחשב כ"דרך חול" מותר לו לאכול. אלא אפילו הלחם הקדוש שניתן היום על השולחן ("אף כי היום יקדש בכלי"), מותר לו לאכול אותו כי הוא נמצא במצב של פיקוח נפש ("מסוכן הוא"), ובמצב כזה הקדושה לא מעכבת.

לכן הגמרא מסכמת **שרבי יהודה ורבי שמעון**, לא נחלקו בפירוש הפסוקים, אלא כל אחד מהם קיבל את שיטתו מרבו. וככה גם משמע מלשונו של **רבי שמעון**.